

Su kanunu tasarısının hukuksal değerlendirilmesi

Hülya Deniz Yıldırım^{1*}, Sedat Ayanoglu²

^{1*} Forensic Science Institution, The Ministry of Justice, 34196, Istanbul, Turkey

² Istanbul University, Faculty of Forestry, Law of Environment and Forestry Department, Istanbul, Turkey

* Corresponding author e-mail: avhulyayildirim@mynet.com / ayano52@istanbul.edu.tr

Received: 10 February 2014 - Accepted: 10 April 2014

Özet: Canlılar için vazgeçilmez bir doğal kaynak ve hayatın devamı için gerekli olan sular hakkında oldukça eski düzenlemelere rastlanmaktadır. Bugün artık sular hukuku yeni bir hukuk dalı olarak önemini giderek arttırmaktadır. Doğal kaynaklar hukukunun bir alt dalı olarak kabul edilebilecek olan bu hukuk dalı düzenlemiş olduğu konunun toplumsal önemi nedeniyle (kaynaklar üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasına rağmen) kamu hukuku karakteri taşır. Sular; büyüklüklerine, buldukları yere, kullanım biçimlerine göre farklı özellikler gösterdiklerinden farklı düzenlemelere konu olmakta ve farklı kurumlar tarafından farklı biçimde yönetilmektedir. Bu nedenle sular; genel sular, yeraltı suları, şifalı sular, köy içme suları ve kaynaklar olarak farklı yasalara tabidir ve farklı otoriteler tarafından yönetilmektedir. Bu dağılımın giderilmesi amacıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından "Su Kanunu Tasarısı Taslağı" hazırlanarak tartışmaya açılmıştır. Bu makalede söz konusu tasarı taslağı ele alınarak irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Su havzası, havza yönetim planı, taşkın yönetim planı, ulusal su planı, su tahsis sicili

Legal consideration on draft water act

Abstract: Very old regulations are found on water which is an indispensable natural spring and a need for the continuation of life. Nowadays the importance of water law is increasing as a new branch of law. Although recognition of the right of ownership on springs, this branch of law as a sub branch of law of natural springs has a character of public law due to the importance of the subject which is regulated by it. Since water has different properties depending on size, location and usage, the regulations of it are different and it is differently managed by different institutions. Therefore water as general water, aquatic water, therapeutic water, village drinking water and spring is subject to the different laws and managed by different authorities. In order to improve this disarrangement draft of the water law bill which is prepared by the ministry of forest and water is submitted for discussion. In this paper the bill draft is examined.

Keywords: Watershed, watershed management plan, flood management plan, national water plan, water allocation registry

1. GİRİŞ

Sular nitelikleri gereği mülkiyete elverişli olmayan "sahipsiz" (res nullius) mallardandır. Roma hukukunda kamu malı (res publicum) kabul edilmiş ve alışverişe tabi olmayan (res extra commercium) eşya sınıfına sokulmuşlardır. Türkiye'de de sular benzer bir hukuki statüye tabidir. Bunun tek istisnası kaynaklar olup kaynaklar üzerinde dahi arazi sahibine mutlak mülkiyet hakkı tanınmamıştır. Sular hakkındaki düzenlemeler Medeni kanun, Su kanunu, Yeraltı Suları Hakkında Kanun, Köy içme Suları Hakkında Kanun, Şifalı Sular hakkında Kanun, Sularla ilgili idarelerin teşkilat kanunları gibi değişik yasalarda yer almaktadır. Değişik yasalarla değişik otoriteler tarafında yönetildikleri için iyi değerlendirilememekte etkin bir şekilde kullanılamamaktadır. Sular hakkında ayrıca; Su Kirliliğini Kontrol Yönetmeliği (31.12.2004), İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik (20.11.2005), Kentsel Atık Suyun Arıtımı Yönetmeliği(08.01.2006), Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği(18.02.2004) Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği (26.11.2005), ve İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik (17.02.2005) gibi suların korunmasına Dair Yönetmelikler bulunmaktadır.

To cite this article: Yıldırım, D.H., Ayanoglu, S., 2014. Su kanunu tasarısının hukuksal değerlendirilmesi. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University 64(1): 29-37. DOI: 10.17099/jffiu.96234

Oldukça eski ve dağınık halde bulunan su mevzuatını tek bir kanun çatısı altında toplamak, su kaynaklarının tek elden ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak, kentlerde ve kırsal alanlarda kullanılacak suları planlamak, havza ve alt havza bazında su tahsis planlarını yapmak, havzalar arası su transferine izin vermek gibi nedenlerle 1926 yılında kabul edilen Su Kanununu yeniden ele alarak düzenlemek gerçekten bir zorunluluk haline gelmiştir. Türkiye de her gün hızla artan nüfusun ihtiyaç duyacağı gıda maddelerinin temini bakımından tarım havzalarının korunması ve yeterli suya kavuşturulması hayati öneme sahiptir. Bu nedenle havzalar arası su transferine ilişkin düzenlemelere ihtiyaç vardır. Ayrıca giderek yağışların azalması ve dengesizleşmesi nedeniyle, azalan yeraltı ve yerüstü sularının optimum kullanımı da son derece önemlidir (Anonim, 2006; Burak ve ark., 1997).

2. SU KANUNU TASARISI TASLAĞI

2.1 Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Bu taslağın 1. maddesinde yasanın amacı; su kaynaklarının sürdürülebilir şekilde korunması, kullanılması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi, su ile ilgili bilgilerin toplanması, izlenmesi, havza esasında inceleme ve planlamaların hazırlanması, kullanım önceliklerinin belirlenerek tahsislerinin tek elden yapılmasının sağlanması su yönetiminde etkinlik ve katılımın geliştirilmesi şeklinde ifade edilmiştir (Coşkun, 2003; Kendirli ve ark., 2005; Kendirli ve Benli, 2001). T.C. Kalkınma Bakanlığı KOP Bölge kalkınma idaresi başkanlığının Kasım 2012 tarihli görüşüne göre amaç maddesine havzalar arası inceleme ve planların hazırlanması amacının da ilave edilmesi önerilmektedir. Tanımlarda dikkati çeken hususlar aşağıda sıralanmıştır.

1. Asgarisu akışı: "Bir akarsu kesitinde ekolojik ihtiyaçlar ile su kullanımlarının sürdürülebilirliğini sağlamak üzere bulunması gereken ve her su kaynağı için ilmi çalışmalarla belirlenmiş en az su debisi" şeklinde tanımlanmıştır.
2. Çevresel kalite standardı tasarıda "Bir su kütleinin kimyasal, fiziko kimyasal, ekolojik, hidromorfolojik ve miktar açısından ulaşabileceği iyi su durumu" olarak tanımlanmıştır (Kendirli ve ark., 2005).
3. Emniyetli yeraltı suyu işletme rezervi: "Yeraltı suyu rezervine zarar vermeden çekilebilecek su miktarı" olarak tanımlanmıştır.
4. Havza yönetim planı: Bir havzadaki su kaynaklarının ve canlı hayatının korunması ve geliştirilmesini sağlamak üzere, su kaynakları için sürdürülebilir bir koruma-kullanma dengesi gözetilerek hazırlanan plan şeklinde tamamlanmıştır (Meriç, 2004). Bu tanımda su kaynaklarına ve canlı hayatın korunmasına öncelik verilmesi isabetli bir yaklaşımdır ve AB su direktiflerine de uygundur (Coşkun, 2010a).
5. Havza su tahsis planı: "Bir veya birden çok havzadaki su kaynaklarının içme-kullanma, tabii hayatı koruma, zirai sulama, enerji, sanayi, ticaret, turizm, taşıma, ulaşım rekreasyon, projeye dayalı su ürünleri yetiştiriciliği ve avcılığı, su yapılarını koruma maksatlarına göre dağıtım" şeklinde tanımlanmaktadır.
6. Tanımlar bölümünde "İçilebilir su durumu" nun tanımına yer verilmiştir.
7. Tasarıda "Koruma bölgesi" terimine yer verilmektedir. Bu şekilde korunması gereken su kaynakları ve suya bağlı hayvan ve bitki türlerinin devamlılığının sağlanması temin edilecektir.
8. Tasarıda su tahsis siciline yer verilmiştir. Bu şekilde herhangi bir su kaynağından belirli kurum kuruluş veya şahıslara verilen izinlerin ve bu izinler üzerindeki tasarrufların izlenmesi olanağı sağlanmaktadır.
9. Tasarıda ulusal su planına da yer verilmektedir.

2.2. Kaynakların Mülkiyeti

Tasarının 3.maddesinin 1.fıkrası, kaynakları malik ve zilyedinden bağımsız olarak devletin hüküm ve tasarrufu altına almaktadır. 2.fıkrası ise, kaynakların arzın müttemim cüz'ü (bütünleyici parçası) olmadığı, su kaynaklarının bulunduğu arazi malikinin, kaynağın sahibi olamayacağı, yalnızca bu sudan ihtiyacı kadar ve öncelikle faydalanma hakkına sahip olacağına ilişkin düzenleme getirmektedir (Karahasan, 1999; Yazman, 1970). Bu düzenleme ile özel mülkiyete tabi kılınan kaynaklar da devletin denetim ve gözetimi altına alınmıştır (Dogrusöz, 1997; Düren, 1975; Onar, 1966; Gülan, 1999; Kirbas, 1998).

2.3 Su Havzalarının Korunması, İyileştirilmesi, Geliştirilmesi ve Kullanılması İlkeleri

Su Kanunu Tasarısı Taslağında su havzalarının sürdürülebilir şekilde korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve kullanılmasında bağlı kalınacak ilkeler aşağıdaki şekilde sayılmıştır (Tasarı md.4).

1. Bir havzanın su potansiyelinin öncelikle havza içinde değerlendirilmesi
2. Su kaynaklarının kamu yararına uygun olarak değerlendirilmesi (Dogrusöz, 1997)
- 3.Su kalitesini ve miktarını olumsuz yönde değiştirebilecek etkenlerin belirlenmesi ve kaynağında bertaraf edilmesidir.
4. Su kaynaklarının ekonomik ve ekolojik ihtiyaçlara en uygun şekilde kullanımının sağlanması kirlenmeye karşı korunması ve kirlenmiş su kaynaklarının iyileştirilerek çevresel hedeflere ulaşılmaya çalışılması
5. Yüzey ve yeraltı sularının iyi su durumuna ulaştırılması ve bu durumun korunması
6. Su yönetim hizmetlerinin ücretlendirilmesi.
7. Su temin maliyetlerinin kullanan kişiler tarafından kirlilik maliyetlerinin ise kirlenenden tarafından ödenmesi esastır.

Suyun kullanımında öncelik sırası son derece önemli bir konudur. Bu husus tasarının 5.maddesinde isabetli bir şekilde belirlenmiştir. Buna göre; su kullanımında öncelik sırası:

- a) İçme ve maksatlı su ihtiyaçları,
- b) Tabii hayat için gerekli su ihtiyaçları
- c) Zirai sulama suyu ihtiyaçları,
- d) Enerji ve sanayi suyu ihtiyaçları,
- e) Ticaret, turizm, rekreasyon, projeye dayalı su ürünleri yetiştiriciliği ve avcılığı, taşıma, ulaşım ile sair su ihtiyaçları şeklindedir.

2.4 Su Planı

Tasarının 6.maddesi, Bakanlığa, mevcut su kaynaklarının bugünkü ve gelecekteki durumunu göz önüne alarak bir "su planı" hazırlanmasını öngörmektedir. Tasarının 7.maddesi gereğince Bakanlık, Ulusal su planı ile uyumlu olacak şekilde ve katılımcı bir yaklaşımla Havza Yönetim Planı hazırlayacak veya hazırlattıracaktır.

2.5 Taşkın Yönetim Planı

Tasarının 8.maddesine göre, su havzaları için tehlike oluşturabilecek taşkınların önlenmesi için Bakanlık tarafından, bir taşkın yönetim planı hazırlanacaktır. Taşkın yönetim planında dikkate alınacak ilkeler dört bent halinde sayılmıştır. Bu ilkelerden, tabii akışa imkan verecek şekilde dere yataklarının "tescil harici" bırakılması ilkesi son derece yararlıdır ve bu konuda bir boşluğu doldurmaktadır. İmar planlarının taşkın yönetim planlarına uygun olarak hazırlanması ilkesi de, son derece olumludur. Keza, dere yataklarında tabii akışı engelleyecek bütün yapıların DSİ Genel Müdürlüğü'nün iznine tabi kılınması da olumlu bir düzenlemedir.

2.6 Su Kaynaklarının Korunması

Tasarının 9.maddesinde, su kaynaklarının korunması bakımından korunması gereken alanların belirlenmesi ve bu alanlara koruma statüsü verilmesi, olumlu bir düzenlemedir. Aynı maddede, iyi su durumunun korunması için asgari su akışının sağlanması ilkesi de olumludur. Aynı maddede, Bakanlığa su kaynaklarının korunması için beslenme havzasında arazi kullanımı, izin verilemeyecek faaliyetler ve kirletici kaynaklarda alınacak tedbirlerin belirlenmesi görevinin verilmesi olumludur. 9.bendde su yataklarında yapılacak her türlü fiziki düzenlemede, tabii akış mecrasının ve canlı hayatın korunması ilkesi de olumludur. 10.bendde yeraltı ve yerüstü sularından su çekilmesinde su kütle dengesinin bozulmaması esasının yer alması da olumludur, 11.bendde su kaynaklarının kirlenmesine yol açan kirletenlere kirliliğin önlenmesi için gerekli tedbirleri almak mükellefiyeti yüklenmiştir. 12.bendde termal ve jeotermal su kaynaklarının miktar ve kalite olarak korunması için gerekli tedbirlerin alınması öngörülmektedir. 14.bendde havzalararası su aktarımına izin verilmektedir. Bu da özellikle entansif tarım yapılan ovaların sulanmasında karşılaşılabilecek susuzluk sorunlarının çözülmesinde etkili bir yol olabilir.

2.7 Su Yönetimi Yüksek Kurulu Oluşumu ve Görevleri

Tasarının 11.maddesinde havza yönetimi anlayışı çerçevesinde üst düzeyde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak üzere bir su yönetimi yüksek kurulunun oluşturulması öngörülmektedir. Kurumun başkanı, Orman ve Su İşleri Bakanıdır. Kurul, Bilim Sanayi ve Teknoloji, Çevre ve Şehircilik, Dışişleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Gıda Tarım ve Hayvancılık, İçişleri, Kalkınma ve Sağlık Bakanlıklarından oluşmaktadır. Ayrıca bu Kurulun toplantılarına, ilgili Bakanlar ve kamu görevlileri ile özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve Üniversitelerin temsilcileri davet edilebilir. Kurula yükletilen görevler şunlardır:

- a) Sürdürülebilir su yönetimi için ulusal politikaları belirlemek ve kurumlar arası işbirliğini sağlamak,
- b) Su yönetimine ilişkin olarak kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan uygulamaları değerlendirerek, uygulamada tespit edilen aksaklıkların giderilmesini sağlamak,
- c) Kurul kararlarının uygulama süreçlerini izlemek ve değerlendirmek,
- ç) Havzalar arası su aktarımı konusunda karar almak.

Tasarının 3.bölümünde su kaynaklarının tahsisi, su tahsis sicili, havza su tahsis heyeti ve su bilgi sistemine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

2.8 Suların Tahsisi, Su Tahsis Sicili, Su Bilgi Sistemi

12. maddeye göre, su kullanım öncelikleri ve ihtiyaçlar dikkate alınmak suretiyle Bakanlıkça havza su tahsis planları yapılması öngörülmektedir. Bu plan havza su tahsis heyeti tarafından karara bağlanıp Bakanlıkça onaylanacaktır.

13.maddeye göre, su kaynakları, DSİ Genel Müdürlüğü tarafından tahsis edilecektir. Tahsis edilen kaynaklar için tahsis belgesi verilecektir. Münferit su tahsisleri en fazla 49 yıla kadar yapılabilecektir. Doğal mineralli sular dışında verilen tahsis belgeleri hiçbir şekilde devredilemez. Miras hükümleri saklıdır. Yapılacak tahsisler Bakanlık tarafından belirlenen emniyetli yeraltı suyu işletme rezervini aşamaz. Termal ve jeotermal sular için Bakanlık görüşünün alınması gerekir. Su kaynaklarının korunan alanlar içinde kalması halinde, ilgili birimlerin uygun görüşü alınır. DSİ Genel Müdürlüğü tahsis

şartlarında değişiklik yapabilir tahsis edilen su miktarını azaltıp çoğaltabilir veya tamamen kaldırabilir. Bu nedenle tazminat talebinde bulunulamaz.

Tasarının 14.maddesine göre, su tahsis heyeti tahsisle ilgili kurum ve kuruluşların yetkili temsilcilerinden oluşur. Görevleri şunlardır: havza su tahsis planını göz önünde tutarak karar almak ve bu kararları, Bakanın onayına sunmak, su kullanım öncelikleri konusunda gelen istekleri değerlendirerek karara bağlamak ve bu kararı Bakanın onayına sunmak, kurak dönemlerde uygulanacak su paylaşım usulünü belirlemek, gerektiğinde alt heyetler oluşturmak.

Tasarının 15.maddesi DSİ tarafından su tahsis sicilinin tutulmasını öngörmektedir. Bu sicil alenidir. Buradaki kayıtların bilinmediği iddia edilemez. Su kaynakları ile ilgili ihtilafların çözümünde bu sicildeki kayıtlar esastır. Su üzerindeki hakların ispatı konusunda temel kaynak oluşturulması bakımından önemli bir düzenlemedir.

Tasarının 16.maddesi, su kaynaklarına ilişkin bilgilerin toplanması ve izlenmesine imkan vermek için Bakanlık tarafından su bilgi sistemi oluşturulmasını öngörmektedir. Bakanlıkça temin edilen bilgilerden bir kısmı kamu kurumu ve kuruluşlarına bedelsiz olarak, diğer gerçek ve tüzel kişilere ise bedeli mukabilinde verilebilir. Bu düzenleme, özel araziler içinde bulunan su kaynakları ile köylülerin kendi emek ve sermayeleri ile oluşturdukları köy içme sularının özel girişimciler tarafından talep edilmesi durumunda sorun yaratabilir.

17.maddenin birinci bendi, tahsis sahibi, tahsis yapılan alanda bulunan özel arazi sahibiyle anlaşamaması halinde idareye müracaat ederek kamulaştırma veya irtifak hakkı talebinde bulunabilir. Talebin uygun bulunması halinde, kamu yararı kararı alınır, kamulaştırma bedeli, talep eden tarafından yatırılır ve taşınmaz kamulaştırılarak idare adına tescil edilir. Bu işlemler 2942 sayılı kamulaştırma yasasına göre yürütülür. Su üretim faaliyetinin devamı süresince, su tahsis belgesi sahibine tahsis edilir. Tahsis edilen taşınmaza ihtiyaç kalmaması halinde, idarece belirlenecek rayiç bedel üzerinden kamulaştırma kanununa göre işlem yapılır. Tahsislerle ilgili tapu siciline konulan şerhler, idarenin talebi üzerine silinir. Hâzinenin özel mülkiyetinde bulunan veya devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan yerlerde yapılan faaliyetler için de bu kanun hükümleri uygulanır. Bu yerler faaliyet süresince Maliye Bakanlığı tarafından su tahsis belgesi sahibine tahsis edilir. Mer'a veya orman arazisi olması durumunda bu yerler için ilgili mevzuat uygulanır.

18. maddeye göre, tahsis konusu kaynaklar hiçbir şekilde haczedilemez, rehin edilemez ve üzerine tedbir konulamaz.

2.9 Koordinasyon Sağlama Görevi

Tasarının 19.maddesi Bakanlığa sularla ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlama görevi vermektedir.

2.10 Sınraşan Sular

Tasarının 20.maddesi sınır aşan sularla ilgilidir. Bu maddeye göre, sınır oluşturan su kaynakları hakkında, ilgili ülkeler arasında müşterek projelerde, su kalitesi, hidrolojik, hidrometrik, hidrojeolojik, jeolojik, sondaj, harita alma, veri toplama adı altında her türlü görüşme ve anlaşmalar için izin ve karar verilmesinde, Dışişleri Bakanlığının uygun görüşüyle Orman ve Su İşleri Bakanlığını yetkili kılınmaktadır.

2.11 Su Kaynaklarının İşletilmesinde Sorumluluk

Tasarının 21.maddesi sorumluluk başlığını taşımaktadır. Su kaynakları üzerinde yetkili kılınmış merkezi ve mahalli idarelerin bu kanun hükümlerine uygun olarak yetkileri devam edecektir. Bu kaynaklardan kaynaklanan taşkın heyelan ve benzeri durumlardan doğacak zararlardan bu idareler sorumludur.

2.12 Ücretlendirme

Tasarının 22.maddesi, ücretlendirme başlığını taşımaktadır. Bu maddeye göre, DSİ tarafından tahsis edilen sulardan metreküp başına yönetim hizmetleri ücreti alınacaktır. Tahsis edilen sulardan, bu bedel yıllık olarak tahsis edilir. Yönetim hizmetleri ücreti her yıl Ekim ayında, Orman ve Su İşleri Bakanlığının önerisiyle Bakanlar Kurulu tarafından kabul ve ilan edilir.

2.13 Yasaklar

Tasarının 23.maddesi aşağıdaki fiilleri yasaklamaktadır.

- a) Su yapılarına zarar vermek,
- b) Nehir yatakları ve taşkın sahalarından, göl ve kıyı tabanlarından izinsiz kum, çakıl malzemesi çıkarmak,
- c) Nehir yatakları ve taşkın sahalarında imar düzenlemesi yapmak, yapı izni vermek ve yapı yapmak,
- ç) Mevsimlik akışlı olsa dahi, dere yataklarını ve taşkın sahalarını izinsiz kapatmak, üzerine yapı yapmak veya tarla haline dönüştürmek,
- d) Su ekosistemlerine zarar vermek,
- e) Su kaynakları ve doğal mineralli sular ile ilgili her türlü inceleme proje sondaj ve inşaatla ilişkin çalışmaları izinsiz yapmak,
- f) Yer altı sularına izinsiz olarak doğrudan veya dolaylı olarak besleme yapmak,
- g) Su tahsis belgesi olmadan veya tahsis edilen miktarın üzerinde, yeraltı suyu dengesini olumsuz etkileyecek şekilde su kullanmak yahut kullanılmasına yol açmak,
- ğ) Su kaynaklarını tahsis belgesine aykırı olarak kullanmak,
- h) Su kaynaklarına standardın üzerinde atık su deşarj etmek, her türlü kirletici madde atmak veya boşaltmak,
- ı) Alıcı ortamın çevresel hedeflerini bozacak şekilde her türlü atık ve artığı boşaltmak, boşaltılmasına yol açmak,
- i) Su kaynağına ilişkin olarak Bakanlıkça belirlenen şartlara aykırı olarak kontrolsüz zirai ilaçlama araçları ve gübre kullanmak,
- j) Su kaynaklarına Bakanlığın izni olmadan balıklandırma ve bitki ekimi yapmak,
- k) Projeleri tahsis belgesine uygun yürütmemek,
- l) DSİ'nin izni olmadan drenaj kanallarına arıtılmış dahi olsa su deşarj etmek,
- m) Bakanlıkça istenen su ile ilgili bilgi ve belgeleri vermemek.

2.14 Cezalar

Tasarının 24.maddesi, 23.maddede sayılan fiillerin işlenmesi halinde, uygulanacak cezaları düzenlemektedir. Bu düzenlemelere göre;

1. Tahsis belgesi olmadığı halde su kaynaklarından ve doğal mineralli sulardan ticari maksatla su kullananlar için 50 000 TL idari para cezası ve su kullanımından men yaptırımını uygulanması öngörülmüştür.

2. Tahsis belgesinde yazılı miktardan fazla su kullananlar için metreküp başına 5 TL idari para cezası, bu fiilin hassas ve korunan alanlarda işlenmesi durumunda metreküp başına 10 TL idari para cezası uygulanması öngörülmüştür.
3. Tahsis sahibinin, suyu tahsis maksadı dışında kullanması durumunda su tahsis belgesinin iptali öngörülmektedir.
4. Tahsis ölçüm sistemini bozmanın cezası 10 000 TL idari para cezasıdır.
5. Su kalitesinin olumsuz yönde değişmesine neden olacak faaliyette bulunan gerçek kişiler için 5000 TL., kamu ve özel hukuk tüzel kişileri için 90000 TL idari para cezası öngörülmektedir. Bu fiillerin korunan alanlarda işlenmesi durumunda ceza iki katı artırılarak uygulanacaktır.
6. Tasarının 10. maddesinin 6. bendine göre, ilgililer yetkili mercilerin isteyecekleri bilgi ve belgeleri vermek, yaptıracakları analiz ve ölçümlerin giderlerini karşılamak, denetim esnasında her türlü kolaylığı göstermek zorundadır. Aynı maddenin 7.bendine göre de su kaynaklarının kirlenmesine neden olabilecek faaliyetleri ile ilgili bilgi ve belgeleri yetkililere vermek zorundadır. Bu hükümlere uyulmaması halinde 5000 TL idari para cezası uygulanacaktır.
7. Dere yataklarındaki su yapılarına zarar veren, izinsiz malzeme alan ve/veya izinsiz yapı yapan gerçek kişilere 1500 TL, kamu ve özel hukuk tüzel kişilerine 25 000 TL idari para cezası öngörülmüştür. Ayrıca izinsiz yapıların bedeli, yapan tarafından ödenmek üzere kaldırılması öngörülmektedir.
8. Suların nitelik ve nicelikleri bakımından, bozulmasına sebep olan gerçek kişiler için 5000 TL, tüzel kişiler için 50.000 TL idari para cezası uygulanması öngörülmektedir. Fiilin, korunan alanlarda işlenmesi durumunda bu cezalar iki katı oranında artırılarak uygulanacaktır.
9. İdari para cezalarına dair kararlar 7201 sayılı Tebligat Kanununa göre ilgililere tebliğ edilir. Bu cezalara itiraz uygulamayı durdurmaz.
10. Yukarıda belirtilen cezalar, cezanın verilmesini gerektiren fiilin işlenmesinden itibaren 3 yıl içinde birinci tekrarında bir kat, ikinci tekrarında iki kat artırılarak uygulanacaktır.

İdari para cezalarını vermeye bakanlık yetkilidir. Bu yetki, 10.maddenin 5.bendinde DSİ Genel Müdürlüğü, İl Özel İdareleri ve Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına devredilebilir. Bu tasarıya göre, idari para cezası vermeye yetkili kuruluşlar tahsil edecekleri idari para cezalarının %50'si, bu kurumların denetim ve yönetim faaliyetlerinde kullanmak üzere, bütçelerine gelir olarak kaydedilir. Kalan miktar genel bütçeye aktarılır. Tasarının 26/1.bendine göre, Bu tasarıdaki ceza hükümlerine ilişkin düzenlemeler, diğer kanunlarda yazılı cezaların (idari para cezaları hariç) uygulanmasına mani olmaz. İdari para cezalarından hangisi yüksekse o ceza uygulanır. Tasarının 10.maddesinin 6. ve 7.bendlerinde belirtilen, bilgi ve belge verme yükümlülüğüne aykırı olarak, yanlış ve yanıltıcı bilgi verenler 6 aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (madde 27). Yanlış ve yanıltıcı belge düzenleyenlere ise, 5237 sayılı TCK hükümleri uygulanır. Tasarının 28.maddesinde, yasada belirtilen yönetmeliklerin en geç iki yıl içinde yetkili idareler tarafından yürürlüğe konulması öngörülmüştür.

2.15 Diğer Yasalarda Yapılan Değişiklikler

Su Kanunu Tasarısı Taslağında aşağıdaki yasalarda değişiklik yapılması öngörülmektedir:

1. Tasarının 29.maddesi ile, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz mülkiyetinin kapsamını düzenleyen, 718.maddesinin 2.fıkrasındaki "ve kaynaklarda" ibaresi madde metninden çıkarılarak, kaynaklar taşınmaz mülkiyetinin kapsamından çıkarılmıştır. Ayrıca 756.maddenin başlığından kaynak kelimesi çıkarılarak "yeraltı suları" olarak değiştirilmiş kaynaklara ilişkin ibare ile 2.fıkra yürürlükten kaldırılmıştır.
2. 09.05.1985 tarih 3202 sayılı Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanununun 40.maddesi "Köy ve bağlı yerleşme birimleriyle askeri garnizonlara içme ve kullanma suyu temini maksadıyla açılacak kuyular için DSİ'den belge alınır" şeklinde değiştirilmiştir.
3. Tasarının 29/3.maddesi ile 04.07.2011 tarihli ve 644 sayılı "Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK" nin su ve atık su yönetimi ile kıyı suları dahil olmak üzere yüzeysel ve yeraltı su kaynakları hakkındaki hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.
4. 11.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 9.maddesinin 1.fıkrasının (h) bendi, "Ülkenin denizlerinin kirlenmeye karşı korunması esastır. Su yönetimi ile kıyı suları dahil olmak üzere, yüzeysel ve yer altı suları ile ilgili politikaların oluşturulması, planların yapılması ve koordinasyonunun sağlanması, Orman ve Su İşleri Bakanlığının sorumluluğundadır" şeklinde değiştirilmiş ve 18.maddesinin 1.fıkrasının (b) bendi, yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca, denizlerde

yapılacak balık çiftliklerinin kapalı alan niteliğindeki koy ve körfezler ile doğal ve arkeolojik sit alanlarına kurulması yasaklanmıştır. Alıcı su ortamlarına atık su deşarjlarına ilişkin esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir.

5. Çevre Kanununa eklenen ek madde 10 ile, Çevre Kanununun, su ve atık su yönetimi ve kıyı suları dahil olmak üzere yüzeysel ve yeraltı su kaynakları hakkındaki hükümleri ile, ölçüm izleme ve denetime ilişkin hükümleri, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yürütülecektir.

30.maddeye göre, bu tasarı kanunlaştığı takdirde, diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanamayacaktır.

2.16 Geçici Hükümler

Geçici 1.maddeye göre, tasarinın kanunlaşarak yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan su tahsisleri ve verilmiş olan izinlere, bu kanun (tasarı) hükümleri uygulanacaktır. Geçici 2.maddeye göre, tasarinın yasalaşması halinde Resmi Gazete' de yayınlandığı tarihten önce yapılmış olan tahsisler ile izinlere ait tüm belge ve bilgiler 6 ay içinde DSİ Genel Müdürlüğüne aktarılacaktır. Geçici 3.maddeye göre ise, Tasarinın kanunlaşarak yürürlüğe girmesi durumunda, yürürlüğe girdiği tarihten önce, su kaynaklarına ilişkin olarak yapılmış olan tahsis, izin vs. tahsis şartları ve maksadı dışında, kazanılmış hak oluşturmayacaktır. Ancak, doğal mineralli sulara ilişkin olarak verilmiş olan arama ve işletme ruhsatları hakkında 03.06.2007 tarihli ve 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu uygulanmaya devam edilecektir.

3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu tasarinın getirdiği en önemli düzenleme, kaynaklar üzerindeki özel mülkiyet hakkını kaldırmasıdır. İlk bakışta, toplum yaşamı bakımından hayati önemi bulunan kaynakların, taşınmaz mülkiyeti kapsamında çıkarılarak kamuya mal edilmesi olumlu görülmektedir. Ancak bu düzenlemenin mülkiyet hakkını teminat altına alan 35.maddesi ile ne derece uyumlu olduğu tartışılabilir. Anayasa göre, mülkiyet hakkı kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir. Esasen, Medeni Kanunda da, kaynak hakkına kamu yararına sınırlamalar getirilmiştir. Kaynak hakkı sahibi, faydalı ihtiyacına yetecek kadar suyun fazlasını ihtiyaç sahibi komşularına vermek zorundadır.

İkinci yenilik, su yönetimi konusunda tek bir Bakanlığın yetkili kılınması ve bu Bakanlığa ilgili kuruluşlarla koordinasyon görevinin verilmesidir. Su konusundaki yetki dağınıklığından kaynaklanan bu düzenleme, yerinde ve olumludur.

Tasarıda mutlaka, her düzeyde katılımın boyutları yöntemi ve kapsamı açık bir şekilde belirlenmelidir. Başta, suyu kullanan kişi ve kurumlar olmak üzere, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin katılımı mutlaka sağlanmalıdır.

Tasarinın su kaynaklarının izlenmesi, envanteri, planlaması, tahsis sicili oluşturulması gibi düzenlemeleri, yerinde ve olumlu düzenlemelerdir. Su kaynaklarının havza bazında yönetimi ve planlanması ilkesi de, bilimsel esaslara uygundur.

Tasarıya göre münferit su tahsisleri 49 yıla kadar yapılabilmektedir. Bu süre oldukça uzundur ve 26/4/2009 tarihli ve 27211 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 324 sıra no.lu Milli Emlak Genel Tebliği'nin 13.maddesinde ; "irtifak hakkı ve kullanma izni süresi, (1) (Değişik:RG-1/2/2012-28191) (Milli Emlak Genel Tebliği *Sıra No:342) 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu, 26/6/2001 tarihli ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 9/1/2002 tarihli 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu, (Endüstri Bölgeleri Kanunu ve Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve özel kanunlarında süre belirtilenler hariç) Hazine taşınmazları üzerinde kullanma izni ve irtifak hakkı süresi en fazla 30 yıl olarak uygulanır" hükmü ile uyumludur.

Tasarinın su bilgi sisteminden yararlanmayı "stratejik önem" kavramıyla sınırlaması ve ücrete tabi kılması uluslararası teamüle ve sözleşmelere (Aarhus) , Bilgi Edinme Kanunu hükümlerine uygun değildir. İlgisi olduğunu ispat edebilen herkes, bu bilgilere kolayca ulaşabilmelidir. Bir başka deyişle , su bilgi sistemi ve tahsis sicili gibi kayıtlar aleni olmalıdır.

Tahsis edilen sulardan ücret alınması normaldir. Ancak özellikle köylünün çabalarıyla köye ulaştırılan köy içme suları, bu uygulamadan istisna edilmelidir.

KAYNAKLAR

Anonim, 2006. DSİ'ce İşletilen ve Devredilen Sulama Tesisleri 2005 Yılı Değerlendirme Raporu, DSİGn. Md. İşletme ve Bakım Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Burak, S., Duranyıldız L., Yetiş, U., 1997. Ulusal Çevre Eylem Planı: Su Kaynaklarının Yönetimi. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Coşkun, A.A., 2003. Water law, the current state of regulation in Turkey, *Water International* 28(1):70- 78.

Coşkun,A.A., 2010a. Legislative framework of integrated water resource management in Turkey, *Fresenius Environmental Bulletin* 20(7):1517-1518.

Dogrusöz, M.E., 1997. Law of Waters, sf.40-42, Yetkin Yayınevi, Ankara.

Düren, A. 1975. Administration Goods. sf. 30-31, Sevinç Matbaası, Ankara.

Gölan, A., 1999. Kamu mallarından yararlanma usullerinin tabi olduğu hukuki rejim, sf.39, Alfa Yayınevi, İstanbul.

Karahasan, R., 1999. Turkish Civil Code.

Kendirli, B., Benli, B., 2001. Türkiye'de Su Kalitesinin İzleme ve Değerlendirilmesi, *Ziraat Mühendisliği Dergisi*, Sayı 331: 14-24.

Kendirli, B., Çakmak,B., Gökalp, Z., 2005. Assessment of water quality in Turkey, *Water International*, 30: 446-455.

Kirbas, S., 1998. State Goods, Adım Yayıncılık, Ankara.

Meriç, B.T., 2004. Su kaynakları yönetimi ve Türkiye, *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 28 (1):27-38.

Onar, S.S.,1966. İdare Hukukunun Umumi Esasları Cilt 2, sf. 1300-1312, İstanbul.

Yazman, I., 1970. The Regime to which Springs are Subject to in Turkish Civil Code. sf.70-88, Ankara.